

سرشناسه:	جمالی، یوسف، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدیدآور:	نقد شبهات معاصر درباره علوم طبیعی در قرآن کریم / یوسف جمالی.
مشخصات نشر:	قم: نورالامین، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری:	۶۰۸ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۱۵۶-۰۱-۰
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۵۹۵] - ۶۰۸.
موضوع:	قرآن و علوم طبیعی
موضوع:	Qur'an and physical sciences*
موضوع:	قرآن -- دفاعیه‌ها و ردیه‌ها
موضوع:	Qur'an -- Apologetic works
موضوع:	قرآن و علوم طبیعی -- دفاعیه‌ها و ردیه‌ها
موضوع:	Qur'an and physical sciences -- Apologetic works*
رده بندی کنگره:	BP۱۰۳/۶
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۱۵۸
شماره کتابشناسی ملی:	۶۱۹۳۰۴۲

NBP۲۶

نقد شبهات معاصر درباره علوم طبیعی در قرآن کریم

مؤلف: یوسف جمالی

چاپ اول: ۱۳۹۹ ش / ۱۴۴۱ ق

ناشر: نورالامین

● چاپخانه: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ ● قیمت: ۴۶۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

pub.nooralamin@gmail.com

نقد شبهات معاصر درباره
علوم طبیعی در قرآن کریم

یوسف جمالی

معارف اسلامی ناب، نیاز بشر تشنه معنویت امروز است. در این دوران که بسیاری آن را عصر پایان جهان می‌دانند، گرایش به دین و معنویت، سرعتی شگفت یافته است. در این میان، اسلام بیشترین سهم را از این گرایش به دین دارد، و چرا چنین نباشد؟ اسلام دین انسانی زیستن، عدالت‌پروری و عشق به هم‌نوع است و بشر این عصر، این گوهر گمشده را در اسلام ناب یافته است. از سوی دیگر، گسترش پرستاب رسانه‌ها و ابزارهای انتشار اطلاعات، بی‌وقفه موجب پدید آمدن پرسش‌ها و شبهات جدیدی می‌شود که تا اندکی پیش از این، هیچ‌کدام از آنها قابل تصور نبود. این انفجار اطلاعات، به‌ویژه در دنیای مجازی، اغلب فرصت ژرف‌اندیشی را از انسان سلب می‌کند و همین موجب شناخت نادرست یا ناقص از بسیاری امور، به‌ویژه مفاهیم و معارف دینی می‌گردد.

بنابراین، تبلیغ و نشر مؤثر معارف اسلامی ناب، رسالت خطیری است که بر عهده همه متولیان این امر می‌باشد. بدون تلاش خالصانه و آگاهانه برای رسیدن به این هدف، پتانسیل عظیمی که در گرایش بشر به معنویت در این عصر پدید آمده، به هدر خواهد رفت.

نشر «نورالامین» به سهم خود می‌کوشد تا بخش اندکی از رسالت عظیم نشر معارف اسلامی ناب را به بهترین شکل ممکن انجام دهد و در این راستا از پیشنهادها و انتقادهای همه فرهیختگان این عرصه، برای غنا بخشیدن به آثار خود استقبال می‌کند.

پیش‌گفتار

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾^۱

قرآن کریم کتاب هدایت است و آمده است تا چراغ راه بشریت تا روز قیامت باشد. در فراز و فرودهای زندگی راه گشا بوده و در تنگناها یا اور انسان‌هایی باشد که عقل و فطرت، آن‌ها را به سرچشمه زلال وحی رهنمون بوده است. مفسران حقیقی قرآن کریم که پیامبر عظیم‌الشان اسلام حضرت محمد ﷺ و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام هستند متشابهات قرآن را به محک‌های برگردانده و شبهات و سؤالات بشر را پاسخ می‌گفتند و در دوران هجمه شبهات انسان‌های حقیقت‌جو را راهنما و سد محکمی در مقابل کسانی بودند که به دنبال تضعیف اعتقادات مسلمانان بودند. آری دشمنان خوب فهمیده بودند که اگر اعتقاد به قرآن را متزلزل کنند دیگر نه توحید و نه معاد و نه امامت هیچ‌کدام پابرجا نخواهد ماند زیرا ریشه و اعتبار همه این‌ها کتاب آسمانی ما مسلمانان است.

در دوران ما برخی مخالفان و معاندان بر تضعیف اعتقادات مسلمانان نسبت به این کتاب آسمانی کمر بسته‌اند و اگر روزی از آوردن سوره‌ای به بلاغت قرآن ناتوان بودند امروز دست به دامان علوم تجربی و یافته‌های علمی شده‌اند تا بلکه بتوانند به خیال خام خود بین آیات شریفه قرآن کریم و علوم تجربی مخالفت و تعارض را ثابت کنند تا وحیانی بودن قرآن کریم زیر سؤال رود. متأسفانه این شیوه مقابله در عصر

حاضر به شکل ساماندهی شده و تخصصی توسط دشمنان اسلام طراحی و اجرا می‌شود و هرروز بر حجم آن افزوده می‌شود. یکی از آن‌ها کتابی است به نام «نقد قرآن» نوشته دکتر سها که به هر دری زده است تا بتواند خاطر پریشان کفار و منافقین از توسعه اسلام در تمام دنیا را آرام کند اما چه خیال باطلی.

امروز وظیفه همه ما این است که به هر شکل و با هر توانی شبهات را با زبان روز پاسخ گوئیم و از حریم قرآن کریم دفاع کنیم. البته نباید تمام انرژی، مصروف دفاع گردد بلکه باید عقبه این تهاجمات شناسایی و مورد هجمه قرار گیرد و مبانی ضعیف معاندین سرکوب شود.

این شبهات گرچه زحمت زیادی برای علماء و مفسرین و محققین اسلامی فراهم کرده است اما در مقابل، دریچه‌های تازه‌ای از معارف بلند و آسمانی قرآن کریم را به روی کمال جویان گشوده است.

بنده بر خودم لازم می‌دانم از موسسه پژوهش‌های قرآنی المهدی عَلَيْهِ السَّلَام که سال‌ها توفیق خدمت در این مجموعه را داشتم و مسیر علمی بنده را به سمت پاسخ‌گویی به شبهات کشاند و همچنین از مدیر محترم موسسه حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضایی اصفهانی که با ساماندهی قرآن پژوهان به شکل علمی و منطقی شبهات و سؤالات قرآنی را پاسخ می‌گویند تشکر و قدردانی نمایم.

در پایان از فضلاء و محققین محترم استدعا دارم حقیر را از پیشنهادات و انتقادات خود محروم نفرمایند.

فهرست

فصل اول: کلیات	۱۷
مقدمه	۱۷
نوشتار اول: طرح تحقیق	۱۸
۱. بیان مسئله و تعیین قلمرو آن	۱۸
۲. سؤالات تحقیق	۱۸
۳. فرضیه تحقیق	۱۸
۴. اهداف و فواید تحقیق	۱۹
۵. پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش	۱۹
۶. کاربرد نتایج تحقیق	۲۰
۷. ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق	۲۰
۸. روش پژوهش	۲۰
نوشتار دوم: تاریخچه بحث	۲۱
الف) پیشینه موضوع	۲۱
اول: متقدمین	۲۱
۱. مقاتل بن سلیمان (ت ۱۵۰ق)	۲۲
۲. سفیان بن عیینة (م ۱۰۷ق، ت ۱۹۸ق)	۲۳
۳. قطرب نحوی (۲۰۶ق)	۲۴
۴. ابی علی محمد بن مستنیر بصری (۲۰۶ق)	۲۵
۵. احمد بن حنبل (۲۴۱ق)	۲۵
۶. ابن قتیبه دینوری (۲۷۶ق)	۲۶

۷. ابوالحسین خیاط (م ۳۰۰ ق)	۲۶
۸. ابوالحسن اشعری (۳۲۴ ق)	۲۷
۹. ابن بابویه (۳۸۱ ق)	۲۷
۱۰. سید شریف رضی (۴۰۶ ق)	۲۷
۱۱. قاضی عبدالجبار همدانی (۴۱۵ ق)	۲۸
۱۲. خطیب اسکافی (۴۲۱ ق)	۲۹
۱۳. ابی محمد مکی بن ابی طالب القیسی (۴۳۷ ق)	۲۹
۱۴. محمد بن احمد بن مطرف کنانی (۴۵۴ ق)	۲۹
۱۵. ابن حزم اندلسی (۴۵۶ ق)	۳۰
۱۶. ابی القاسم العکبریّ عبد الله بن محمد (۵۱۶ ق)	۳۰
۱۷. بیان الحق النیسابوری (۵۵۳ ق)	۳۰
۱۸. ابن شهر آشوب (۵۸۸)	۳۰
۱۹. قطب الدین راوندی (۵۷۳ ق)	۳۱
۲۰. زرکشی (۷۴۵ ق)	۳۱
۲۱. ابو منصور احمد بن علی طبرسی (۶۲۰ ق)	۳۲
۲۲. سلطان العلماء العز بن عبدالسلام (۶۶۰ ق)	۳۲
۲۳. ابی بکر الرازی (۶۶۶ ق)	۳۳
۲۴. محمد الأسعدی دمشقی شمس الدین ابن بلبان (۷۴۹ هـ)	۳۳
۲۵. سیوطی (۹۱۱ ق)	۳۳
۲۶. زکریا بن محمد بن أحمد بن زکریا الأنصاری (ت ۹۲۶)	۳۴
دوم: متاخرین	۳۶
۱. محمد الأمين بن محمد المختار بن عبد القادر الجکنی الشنقیطی (۱۳۹۳ ق)	۳۶
۲. خلیل یاسین (۱۳۲۸ - ۱۴۰۵ ق)	۳۷
۳. خویی سید ابوالقاسم (۱۴۱۳ ق)	۳۷
۴. محمد هادی معرفت (۱۳۸۶ / ۱۴۲۸ ق)	۳۸
۵. محمد علی رضایی اصفهانی	۳۹

۶. غازی عنایة (۱۴۱۶ق)	۳۹
۷. قاسم عاشور	۳۹
۸. بدوی، عبدالرحمن (۲۰۰۲م)	۴۰
۹. سید محمد حسن جواهری	۴۰
۱۰. مجید معارف	۴۰
۱۱. محمود ماضی	۴۰
سوم: شبهه افکنان	۴۱
۱. معبد جهنی (۸۰ق)	۴۲
۲. غیلان دمشقی (۱۰۵ق)	۴۲
۳. ابن راوندی (۲۹۸ق)	۴۳
۴. اسحاق بن حنین کندی (۲۹۹ق)	۴۴
۵. یوسف بن اسماعیل (ابن نغریله)	۴۵
۶. گلدزیهر (۱۹۲۱م)	۴۶
ب) پیشینه تحقیق	۴۷
اول: کتاب	۴۷
۱. شبهات حول القرآن و تنفیدها	۴۷
۲. شبهات و ردود حول القرآن	۴۸
۳. ۱۰۰۰ سوال و جواب فی القرآن	۴۹
۴. خلاصه نقد شبهات پیرامون قرآن کریم به ضمیمه مروری بر اصول و روش های نقد شبهات قرآنی	۵۰
۵. الطعن فی القرآن الکریم والرد علی الطاعنین	۵۰
۶. تنزیه القرآن عن المطاعن	۵۱
دوم: مقالات	۵۲
۱. شبهات مستشرقان در قرآن	۵۲
۲. استقلال قرآن از امور انسانی	۵۳
۳. بررسی عمومی بودن زوجیت موجودات بر اساس آیات ۳ رعد و ۴۹ ذاریات	۵۴

۴. نقدی بر رهیافت تجربه دینی خاورشناسان بر وحی	۵۵
۵. مبانی نظری مستشرقان در مورد تناقضات قرآن	۵۵
۶. نقد و بررسی نظریه برخی از مستشرقان در باب تناقض در آیات قرآن کریم	۵۶
۷. ردی بر آراء مستشرقان درباره منشاء بشری قرآن	۵۷
۸. بررسی دیدگاه خاورشناسان درباره تأثیرپذیری قرآن از فرهنگ یهودی و مسیحی	۵۸
۹. پیش فرض های مستشرقان در رابطه با تعارض قرآن و علم	۵۹
۱۰. نقد دیدگاه های مستشرقان در رابطه با تعارض قرآن و علوم طبیعی	۵۹
سوم: پایان نامه ها	۶۰
۱. تناسب آیات قرآن و شبهات مستشرقان	۶۰
۲. بررسی شبهات اعجاز قرآن کریم	۶۱
۳. نقش وحی قرآنی در هدایت بشر از دیدگاه قرآن و شبهات مهم آن	۶۱
۴. دفاع روشمند قرآن کریم از پیامبر اسلام ﷺ در برابر اتهامات و شبهات مربوط به وحی	۶۲
۵. بررسی آیات موهمه تناقض	۶۳
۶. بررسی آیات موهم تناقض	۶۴
۷. بررسی اختلاف ناپذیری در قرآن	۶۵
نوشتار سوم: معرفی کتاب «نقد قرآن» دکتر سُها	۶۵
الف) زندگی نامه و آثار دکتر سُها	۶۵
ب) معرفی کتاب نقد قرآن	۶۸
۱. ساختار	۶۸
۲. روش	۶۸
۳. محتوا	۶۹
۴. منابع	۷۲
نقد کلی	۷۴
نوشتار چهارم: آیات علمی قرآن و اقسام آن ها	۷۵
۱. اشارات علمی اندیشه ساز	۷۵
۲. اشارات علمی شگفت آمیز	۷۸

۳. اعجازهای علمی قرآن کریم	۸۰
۴. نظریه پردازی های علمی قرآن کریم	۸۰
نوشتار پنجم: مفاهیم	۸۳
۱. تفسیر	۸۳
الف) تفسیر در لغت	۸۳
ب) تفسیر در اصطلاح	۸۴
۲. علم	۸۷
الف) علم در لغت	۸۷
ب) علم در اصطلاح	۸۸
ج) تقسیم بندی علوم	۹۲
یکم: تقسیم روش شناسانه	۹۲
دوم: تقسیم غایت مندانه	۹۳
سوم: تقسیم ابزاری انگارانه	۹۵
۳. شبهه	۹۵
الف) شبهه در آیات و روایات	۹۶
ب) شبهه از منظر دانشمندان	۹۸
ج) تفاوت سوال و شبهه	۹۹
۴. نقد	۱۰۰
الف) نقد در لغت	۱۰۰
ب) نقد در اصطلاح	۱۰۱
ج) ساختار نقد	۱۰۳
د) فرق دفع و رفع شبهه	۱۰۵
۵. معاصر	۱۰۵
۶. علوم طبیعی	۱۰۶
نوشتار ششم: مبانی	۱۰۸

۱. تاثیر ناپذیری قرآن کریم از مصادر غیر وحیانی	۱۱۰
اول: فرهنگ زمان نزول	۱۱۰
الف) مفهوم شناسی فرهنگ	۱۱۲
ب) دیدگاه های مختلف درباره ارتباط قرآن و فرهنگ زمانه	۱۱۴
دوم: اشعار جاهلی	۱۲۲
سوم: علوم متداول زمان نزول	۱۲۵
چهارم: تورات و انجیل	۱۲۹
الف) ادله قائلین به اقتباس قرآن از تورات و انجیل	۱۳۲
۱. احکام و دستورات مشترک قرآن و عهدین	۱۳۲
۲. وجود احادیث و اخبار مربوط به اهل کتاب در برخی از تفاسیر قرآن	۱۳۳
۳. رجوع به برخی اندیشه های اهل کتاب برای تفسیر قرآن	۱۳۳
ب) رابطه قرآن و عهدین	۱۳۸
۲. ابطال پذیر بودن علوم تجربی و قطعی نبودن آن	۱۴۰
۳. سازگاری قرآن و علم (تعامل)	۱۴۳
۴. ضوابط تعامل قرآن و علوم تجربی	۱۶۲
۵. اعتبار و حجیت استفاده از علوم طبیعی در تفسیر	۱۶۵
۶. ممنوعیت تفسیر به رأی	۱۶۶
۷. عدم حجیت ظواهر بدون جست و جوی فرائن عقلی و نقلی	۱۷۲
نوشتار هفتم: اعجاز علمی قرآن	۱۷۹
اول: مفهوم شناسی اعجاز علمی	۱۸۱
دوم: مصادیقی از اعجاز علمی قرآن کریم	۱۸۴
۱. جاذبه عمومی موجودات (نجوم)	۱۸۴
۲. لقاح (زایا کردن گیاهان و ابرها)	۱۸۸
۳. مراحل شکل گیری جنین	۱۹۰
فصل دوم: بررسی شبهات عام	۱۹۳
مقدمه	۱۹۳

شبهه اول: بی‌ارزشی علوم غیر دینی مانند علوم طبیعی در قرآن	۱۹۳
۱. منظور از علم در آیات تنها علوم دینی است	۱۹۷
۲. منظور از تعقل، تنها ایمان به خدا و روز معاد و نبوت است نه علوم طبیعی	۲۰۴
۳. از نظر پیامبر اسلام ﷺ یادگیری علوم تجربی اتلاف عمر است.	۲۰۵
۴. از نظر پیامبر اسلام هر آنچه از غیر قرآن فراگرفته شود گمراهی است	۲۰۹
شبهه دوم: بی‌ارزش بودن دنیای مادی از نظر قرآن کریم	۲۱۱
شبهه سوم: بدون نقص بودن جهان از نظر قرآن کریم	۲۲۰
فصل سوم: بررسی شبهات آیات پزشکی	۲۳۳
مقدمه	۲۳۳
دسته‌بندی آیات پزشکی در قرآن کریم	۲۳۳
اهداف آیات پزشکی	۲۳۷
منبع‌شناسی	۲۳۸
شبهه اول: منی آبی پست و بی‌ارزش	۲۴۱
شبهه دوم: خروج منی از بین ستون فقرات و دنده‌ها	۲۵۱
شبهه سوم: زن هیچ نقشی در ساخت نطفه ندارد	۲۶۴
شبهه چهارم: مراحل رشد جنین در قرآن بر خلاف علم پزشکی است	۲۷۵
مرحله اول: خلقت انسان از خاک	۲۸۶
مرحله دوم: آفرینش انسان از آب	۲۹۱
مرحله سوم: مرحله نطفه	۲۹۳
مرحله چهارم: مرحله علقه	۲۹۳
مرحله پنجم: مرحله مضغه	۲۹۵
مرحله ششم: اسکلت بندی	۲۹۷
مرحله هفتم: تسویه و شکل‌گیری	۲۹۸
مرحله هشتم: دمیده شدن روح	۳۰۱
مراحل شکل‌گیری جنین در علم پزشکی	۳۰۹

مرحله اول: نطفه	۳۱۶
مرحله دوم: علقه	۳۱۷
مرحله سوم: مضغه	۳۱۹
مرحله چهارم: عظام	۳۲۰
مرحله پنجم: گوشت	۳۲۰
مرحله ششم: خلق دیگر	۳۲۲
شبهه پنجم: تعیین جنسیت پس از مرحله علقه	۳۲۴
شبهه ششم: شش ماهه بودن دوره حمل	۳۳۲
شبهه هفتم: فکرکردن توسط قلب در سینه	۳۳۹
شبهه هشتم: لمس جن یا شیطان عامل بیماری های روانی	۳۵۳
شبهه نهم: قطعی بودن زمان مرگ هر فرد	۳۶۱
فصل چهارم: بررسی شبهات آیات نجومی	۳۶۸
مقدمه	۳۶۸
مفهوم شناسی علم نجوم	۳۶۹
مسائل علم نجوم	۳۷۰
اهداف قرآن از طرح مباحث نجومی	۳۷۱
اشارات علمی قرآن درباره نجوم	۳۷۳
شبهه اول: پیدایش آسمان از دود	۳۷۴
شبهه دوم: دوره زمانی خلقت آسمان و زمین	۳۸۲
شبهه سوم: تعارض در زمان خلقت آسمان و زمین	۳۹۳
۱. تقدم خلقت زمین بر آسمان	۳۹۷
۲. تقدم خلقت آسمان بر زمین	۳۹۸
شبهه چهارم: سقف بودن آسمان برای زمین	۴۰۱
شبهه پنجم: ستون های نگه دارنده آسمان	۴۱۰
۱. عمد	۴۱۴
۲. امساک	۴۱۵

شبهه ششم: یکدست و بدون خلل و فرج بودن آسمان	۴۲۰
شبهه هفتم: هفت آسمان و زمین	۴۲۷
شبهه هشتم: حرکت خورشید و ماه در فلک خودشان	۴۴۸
شبهه نهم: مسطح بودن زمین	۴۶۷
شبهه دهم: متصل بودن زمین و آسمان در ابتدای خلقت	۴۸۳
شبهه یازدهم: برج‌های آسمان	۵۰۰
شبهه دوازدهم: نسبت دادن خلقت امری عدمی مانند شب به خداوند	۵۰۶
شبهه سیزدهم: نور بودن ماه	۵۱۲
شبهه چهاردهم: آشکار شدن خورشید توسط روز	۵۱۸
شبهه پانزدهم: سجود سایه	۵۲۱
پرتاب شدن شهاب سنگ‌ها به سوی شیطان	۵۳۰
فصل پنجم: بررسی شبهات آیات زیست‌شناسی	۵۴۳
مقدمه	۵۴۳
مفهوم‌شناسی علم زیست‌شناسی	۵۴۳
آیات زیست‌شناسی	۵۴۵
اهداف آیات زیست‌شناسی	۵۴۵
منابع مربوط به زیست‌شناسی در قرآن کریم	۵۴۵
شبهه اول: خروج شیر از بین سرگین و خون	۵۴۸
شبهه دوم: وجود قانون زوجیت در تمام موجودات	۵۵۲
شبهه سوم: زنده کردن زمین بعد از مرگ	۵۶۳
فصل ششم: بررسی شبهات آیات زمین‌شناسی	۵۷۱
مقدمه	۵۷۱
مفهوم‌شناسی علم زمین‌شناسی	۵۷۱
تقسیمات علم زمین‌شناسی	۵۷۲
شبهه اول: عدم لرزش زمین به خاطر وجود کوه‌ها	۵۷۴

۱۶ نقد شبهات معاصر درباره علوم طبیعی در قرآن کریم

شبهه دوم: نزول تگرگ از کوه‌های آسمان	۵۸۵
شبهه سوم: عدم التقاط آب شور و شیرین دریا	۵۹۰
جمع‌بندی	۵۹۹
منابع و مواخذ	۶۰۳